

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1909, kl. 11 f. m.

Särskilda utskottets N:o 2 memorial N:o 5 i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af utskottets utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition N:o 81 och inom Riksdagen väckta motioner i dithörande ämnen.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hafva kamrarna, efter öfverläggning, fattat skiljaktiga beslut på sätt här nedan omförmäles rörande vissa punkter af utskottets ofvannämnda utlåtande.

1:o, angående slutyrkandena.

Punkt I. Första Kammaren har bifallit utskottets förslag i punkt I med den ändring, att I C: 1, i öfverensstämmelse med den af friherre Fleming och herr Hedenlund vid denna punkt afgifna reservationen, skulle erhålla följande lydelse: *Kamrarnas olika beslut beträffande slutyrkandena.*

Af anslaget till enskilda mellanskolor må understöd utgå dels till enskilda skolor, som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan och i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta klassen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A, dels till samskolor, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom.

Mellanskola — — — — —

— — — — — 100.

Andra Kammaren har i fråga om punkt I beslutat, att ingressen skall hafva följande lydelse: »att vid bifall till hvad utskottet hemställt i punkt III samt i punkt IV: 1 första stycket, 2—7, 9 och 11, å riksstatens åttonde hufvudtitel under rubrik: *enskilda läroanstalter* uppföra ej mindre» o. s. v. (återstoden lika med utskottets förslag).

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 1 Afd. 5 Häft. (N:o 5.)

För öfrigt har Andra Kammaren bifallit utskottets förslag i nämnda punkt I med nedannämnda ändringar.

At I C: 1, andra stycket, har Andra Kammaren beslutat i anslutning till en af herr Larsson i Klagstorp m. fl. afgifven reservation gifva följande lydelse: I kommun, där statsunderstödd kommunal eller enskild mellanskola finnes, må statsunderstöd ej tilldelas annan enskild mellanskola, utan att samtliga mellanskolors klasser äro i lämplig grad fyllda.

Andra Kammaren har i fråga om I C: 9 med bifall till den af herr Hellgren m. fl. vid momentet fogade reservationen beslutat, att ifrågavarande moment skall erhålla följande lydelse:

Därest statsunderstödd enskild mellanskola åtnjuter kommunalt understöd, skall frågan om befrielse från eller nedsättning i terminsafgifterna handläggas af en nämnd, bestående af skolans inspektor och föreståndare eller föreståndarinna samt en af kommunalstyrelsen utsedd ledamot, och skall härvid iakttagas, att terminsafgifter ej må uttagas af medellösa lärjungar från bidragsgifvande kommun.

Likaledes har Andra Kammaren i anslutning till en af herr Jansson i Djursåtra m. fl. afgifven reservation beträffande I D: 7 a) beslutat, att i villkoren för statsunderstöd till högre flickskola för med densamma förbundet gymnasium minimitalet 18 skulle utbytas mot minimitalet 24.

Punkt III. Beträffande denna punkt har Första Kammaren, i enlighet med det förslag, som innefattades i den af herr F. E. Pettersson m. fl. i denna punkt afgifna reservationen, fattat följande beslut:

att, med bibehållande af det nu å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till högre folkskolor vid 32,000 kronor, besluta den ändring i därför gällande bestämmelser, att punkt 1 erhåller följande lydelse:

Högre folkskola, hvarmed förstås en sådan skola, som för ett eller gemensamt för flera skoldistrikt på landet eller i stad, där allmänt läroverk icke finnes, inrättas i ändamål att bereda barn, som genomgått den egentliga folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och hårdighet vid arbete, kan erhålla understöd af statsmedel,

dels till högst dubbla beloppet af, hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverskridande 2,400 kronor om året, dels ock därutöver

två tredjedelar af i punkt 2 omförmälda ålderstillägg till lärarnas aflöning, allt under de här nedan angifna villkor.

Önskar kommun, att högre folkskola utvecklas till kommunal mellanskola, må, sedan undervisningen anordnats i öfverensstämmelse med den för de kommunala mellanskolorna gällande undervisningsplanen och öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk pröfvat såväl lärarnas kompetens som skolornas utrustning, understöd tilldelas skolan af högst 1,200 kronor afven för en tredje årsklass.

Andra Kammaren har bifallit utskottets hemställan i punkten oförändrad.

Punkt IV. Första Kammaren har i fråga om denna punkt, i anslutning till herr F. E. Petterssons m. fl:s reservation äfvensom till ett under öfverläggningen inom Kammaren framställt yrkande, beslutat

att å riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag under titel kommunala mellanskolor å 10,000 kronor att utgå i enlighet med nedan angifna bestämmelser:

1. Af anslaget till kommunala mellanskolor må understöd kunna utgå till af kommun upprättade och underhållna skolor, hvilka afse att bibringa den allmänna medborgerliga bildning, som realskolorna hafva att meddela, och hvilka utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan och i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta årskursen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A.

Kommunal mellanskola å ort, där allmänt läroverk eller statsunderstödd mellanskola finnes, må erhålla understöd, endast om lärjungeantalet i motsvarande klasser af allmänt läroverk resp. i redan befintlig statsunderstödd mellanskola under de senaste tre åren uppgått i medeltal till 100.

2—10. Lika med utskottets förslag.

11. De vid skolan anställda lärarinnorna skola, intill dess särskilda bestämmelser därom blifvit utfärdade, aflönas enligt de för enskilda mellanskolor stadgade grunder, hvarjämte kommunen skall bidra till deras pensionering enligt de bestämmelser, som framdeles må vara utfärdade.

Därjämte har Första Kammaren, i anslutning till sistnämnda reservation af herr F. E. Pettersson m. fl., beslutat såsom punkt V

att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i fråga om aflönings- och pensionsförmåner åt lärare och lärarinnor vid kommunala mellanskolor.

Andra Kammaren har beträffande punkt IV bifallit utskottets hemställan på det sätt ändrad, att dels mom. 1, andra stycket, i enlighet med herr Larssons i Klagstorp m. fl:s vid momentet afgifna reservation,

skulle hafva följande lydelse: I samma kommun må statsunderstöd ej tilldelas flera kommunala mellanskolor, utan att i samtliga dessa skolor klasserna äro i lämplig grad fyllda,

dels till mom. 10 fogades följande tillägg: Därjämte skola till hvarje kommunal mellanskola utgå två tredjedelar af de lönetillägg, som enligt mom. 11 skola utgå till lärare och lärarinnor vid sådan skola.

Utskottets förslag till sammanjämknin af kamrarnas beslut i fråga om slutyrkandena.

I anledning af hvad sålunda förekommit, åligger det jämlikt § 63 af riksdagsordningen utskottet att söka sammanjämka de olika meningar, som gjort sig gällande. Vid öfvervägande af huru sådan sammanjämkning må kunna åstadkommas, har utskottet funnit lämpligt föreslå följande jämknin gar i de af kamrarna fattade besluten:

*Första Kammar*en må frånträda följande beslut:

- i fråga om punkt III, där Andra Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt IV: 1, andra stycket, där Andra Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt IV: 11, där nedan framlagda förslag må antagas.

*Andra Kammar*en må frånträda följande beslut:

- i fråga om punkt I C: 1, första stycket, där Första Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt I C: 1, andra stycket, där Första Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt I C: 9, där Första Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt I D: 7 a), där Första Kammarens beslut må antagas;
- i fråga om punkt IV: 1, första stycket, där Första Kammarens beslut må antagas med den redaktionella ändring, som framgår af nedan framlagda förslag;
- i fråga om punkt IV: 11, där nedan framlagda förslag må antagas.

Därjämte må dels *Första Kammar*en antaga det af Andra Kammaren beslutade tillägget till punkt IV: 10, dock med den ändring att ordet lönetillägg utbytes mot ålderstillägg, dels *Andra Kammar*en biträda punkt V i Första Kammarens beslut.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet framlägga förslag om sådan sammanjämkning,

att kamrarna, hvardera med frånträdande af sina mot nedannämnda förslag stridande förut fattade beslut, måtte besluta:

I. att å riksstatens åttonde hufvudtitel under rubrik: *enskilda läroanstalter* uppföra ej mindre

ett anslag med titel: *enskilda mellanskolor* å 60,000 kronor,

ett anslag med titel: *högre flickskolor* å 375,000 kronor,

ett anslag med titel: *högre goss- och samskolor* å 120,000 kronor,

ett anslag med titel: *enskilda lärarinneseminarier* å 20,000 kronor,

desså fyra anslag utgörande ett gemensamt reservationsanslag, än äfven

ett förslagsanslag med titel: *lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* å 190,000 kronor,

att utgå under iakttagande af nedan angifna bestämmelser:

A. *Bestämmelser om aflöning af lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.*

Lika med utskottets förslag.

B. *Bestämmelser i fråga om anslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.*

Lika med utskottets förslag.

C. *Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till enskilda mellanskolor.*

1. Af anslaget till enskilda mellanskolor må understöd utgå dels till enskilda skolor, som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan och i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta klassen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A, dels till samskolor, som för år 1909 åtnjutit understöd från anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom.

Enskild mellanskola å ort, där allmänt läroverk eller statsunderstödd mellanskola finnes, må erhålla understöd, endast om lärjungeantalet i motsvarande klasser af allmänt läroverk respektive i redan befintlig statsunderstödd

mellanskola under de senaste tre åren uppgått i medeltal till 100.

2—12 = utskottets förslag.

D. *Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till högre flickskolor.*

Lika med utskottets förslag.

E. *Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till högre goss- och samskolor.*

Lika med utskottets förslag.

F. *Särskilda bestämmelser i fråga om anslaget till enskilda lärarinneseminarier.*

Lika med utskottets förslag;

II. att ur riksstaten utesluta det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till understöd åt *enskilda läroverk* å högst 60,000 kronor och det under samma hufvudtitel upptagna anslaget till *högre skolor för kvinnlig ungdom* å 380,000 kronor;

III. att höja det nu å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till *högre folkskolor* å 32,000 kronor till 58,000 kronor att utgå i enlighet med nu gällande bestämmelser, dock med följande ändrade lydelse af första punkten:

Af anslaget till högre folkskolor må understöd kunna utgå till skolor, som för ett eller gemensamt för flera skoldistrikt inrättas i ändamål att bereda barn, som genomgått den egentliga folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått af allmänt medborgerlig och praktisk bildning, utan att barnen därigenom dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och hårdighet vid arbete. Understödet kan för hvarje skola utgå

dels till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverstridande 4,800 kronor om året,

dels ock därutöfver två tredjedelar af i punkt 2 omförmälda ålderstillägg till lärarens aflöning, allt under de i punkterna 2—6 angifna villkor.

Önskar kommun få högre folkskola af Kungl. Maj:t erkänd som kommunal mellanskola, må sådant ske först sedan mellanskolans undervisningsplan i dess helhet blifvit i skolan tillämpad och sedan skolans undervisning samt lärarnas kompetens blifvit af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk pröfvade;

IV. att å riksstatens åttonde hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag under titel *kommunala mellanskolor* å 10,000 kronor att utgå i enlighet med nedan angifna bestämmelser:

1. Af anslaget till kommunala mellanskolor må understöd kunna utgå till af kommun upprättade och underhållna skolor, hvilka afse att bibringa den allmänt medborgerliga bildning, som genom realskol-examen vitsordas, och som utgöra öfverbyggnader på den egentliga folkskolan samt i afseende å inträdesfordringarna förutsätta det kunskapsmått, som inhämtas i högsta årskursen af folkskola, anordnad enligt gällande normalplans typ litt. A.

I samma kommun må statsunderstöd ej tilldelas flera kommunala mellanskolor, utan att i samtliga dessa skolor klasserna äro i lämplig grad fyllda.

2—9 = utskottets förslag.

10. Statsunderstödet till kommunal mellanskola utgår med 4,800 kronor, hvarjämte skola, däri flickor undervisas, må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi, ej öfverstigande 600 kronor, allt för år räknadt. Därjämte skola till hvarje kommunal mellanskola af statsmedel utgå två tredjedelar af de ålderstillägg, som enligt mom. 11 skola utgå till lärare och lärarinnor vid sådan skola.

11. De vid skolan anställda lärarna och lärarinnorna skola, intill dess särskilda bestämmelser därom blifva utfärdade, aflönas enligt de för högre folkskolor gällande grunder, hvarjämte kommunen skall bidraga till deras pensionering enligt de bestämmelser, som framdeles må vardas stadgade;

V. att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i fråga om aflönings- och pensionsförmåner åt lärare och lärarinnor vid kommunala mellanskolor.

2:o, angående motiveringen.

*Kamrarnas
olika beslut
beträffande
motiveringen.*

Vid motiveringen till punkt I D: 8 har utskottet i sitt utlåtande på sid. 37 gjort följande uttalande:

»I öfverensstämmelse med den af motionärerna uttalade uppfattningen anser utskottet, att inspektionen öfver de hygieniska förhållandena vid statsunderstödda flickskolor icke vidare bör tillkomma eforalstyrelserna, utan i likhet med inspektionen i öfrigt ombesörjas af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

Däremot anser utskottet lämpligt, att i de ytterligare bestämmelser, som Kungl. Maj:t torde komma att utfärda rörande undervisningen i dessa skolor, den bestämmelse intages, att det tillkommer vederbörande eforus att hafva uppsikt öfver det sätt, på hvilket kristendomsundervisningen handhafves, i likhet med hvad som gäller beträffande allmänna läroverk.

Hvad utskottet sålunda anfört, bör enligt utskottets mening äga tillämpning på inspektionen öfver statsunderstödda kommunala och enskilda mellanskolor.»

Första kammaren har, i öfverensstämmelse med herr v. Mentzers härom afgifna reservation, beslutat, att uttalandet i fråga skulle hafva följande lydelse:

»I öfverensstämmelse med den af motionärerna uttalade uppfattningen anser utskottet, att inspektionen öfver de hygieniska förhållandena vid statsunderstödda flickskolor icke vidare bör tillkomma eforalstyrelserna, utan i likhet med inspektionen i öfrigt ombesörjas af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

Däremot anser utskottet lämpligt, att i de ytterligare bestämmelser, som Kungl. Maj:t torde komma att utfärda rörande undervisningen i dessa skolor, den bestämmelse intages, att det tillkommer vederbörande eforus att hafva uppsikt öfver kristendomsundervisningen i likhet med hvad som gäller beträffande allmänna läroverk.

Hvad utskottet sålunda anfört, bör enligt utskottets mening äga tillämpning på inspektionen öfver samtliga i detta utlåtande omnämnda skolor.»

Med afseende på samma motivering har Andra kammaren, i öfverensstämmelse med af herr Berg i Stockholm m. fl. härom afgifven reservation, beslutat, att uttalandet skulle inskränkas till följande:

»I öfverensstämmelse med den af motionärerna uttalade uppfattningen anser utskottet, att inspektionen öfver de hygieniska förhållandena vid

statsunderstödda flickskolor icke vidare bör tillkomma eforalstyrelserna, utan i likhet med inspektionen i öfrigt ombesörjas af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.»

I anledning af hvad sålunda förekommit, får utskottet framlägga för Utskottets förslag till sammanjämkning af kamrarnas beslut i fråga om motiveringen. slag om sådan sammanjämkning, att kamrarna, hvardera med frånträdande af sina förut fattade beslut, måtte besluta, att ifrågavarande uttalande i motiveringen må erhålla den lydelse, som utskottet i sitt utlåtande föreslagit.

Stockholm den 14 maj 1909.

På utskottets vägnar:

FREDR. PETTERSSON.

Reservation

af herr *E. A. G. A. Wijkander*.

Herrar *L. A. Hedenlund* och *K. J. A. Gustafsson* hafva anhållit att få antecknadt, att de under utskottets öfverläggning om sammanjämkning företräd en sådan mening, att anslaget till högre folkskolor, intill dess vidare utredning föreligger, bort begränsas till tre årsklasser.

Herrar *F. Berg*, *E. Kristensson* och *N. Larsson* i Klagstorp hafva anhållit att få antecknadt, att de under utskottets öfverläggning om sammanjämkning af kamrarnas beslut beträffande motiveringen till punkt I D: 8 företräd en sådan mening, att någon sammanjämkning, på grund af kamrarnas principiellt olika ståndpunkter härutinnan, icke bort anses möjlig.

Herrar *C. H. v. Mentzer* och *E. A. Lindblad* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta memorial inom utskottet.